

ตะเกียงสำริด ศิลปะอินเดียใต้ที่พบใน ปัตตานี

พิพิธภัณฑ์
ศิลปวัฒนธรรม

พิชัย แก้วขาว

“ตะเกียงสำริดใบที่ผู้เขียนนำมากล่าว ณ ที่นี้ เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจมากที่สุด เพราะตะเกียงดังกล่าวถูกพบอยู่ในท้องที่ซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางระหว่างเมืองปัตตานี และเมืองไทรบุรี”

บทคัดย่อของบทความ

ตะเกียงสำริดใบที่ผู้เขียนนำมากล่าว ณ ที่นี้ เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ชิ้นหนึ่งที่น่าสนใจมากที่สุด เพราะตะเกียงดังกล่าวถูกพบอยู่ในท้องที่ซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางระหว่างเมืองปัตตานี และเมืองไทรบุรี และในท้องที่นี้ก็เส้นทางการโบราณที่ผู้คนใช้สัญจรไปมาระหว่างเมืองทั้งสองเมื่อครั้งกระโน้นเช่นกันเส้นทางหนึ่งหรืออาจจะเป็นเส้นทางสายหลักของเมืองท่าทั้งสองฝั่งทะเลก็เป็นได้

ท้องที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ในสมัยโบราณท้องที่ดังกล่าวเป็นจุดพักของการเดินทางจากปัตตานีสู่เมืองไทร (บุรี) จากการสัมภาษณ์ผู้อาวุโสหลาย ๆ ท่าน ท่านบอกว่าเมื่อประมาณ ๖๐ กว่าปีมาแล้ว คนมุสลิมจากปัตตานีจะเดินทางไปรับจ้างเก็บเกี่ยวข้าวที่เมืองไทร เมื่อเดินทางมาถึงบ้านข้างไร่น้ำ หรือบ้านทรายขาวจะพักค้างคืนที่ดังกล่าวนี้หนึ่งคืน (เดินเท้า) จาก

นั้นวันรุ่งขึ้นจึงเดินเท้าอีกหนึ่งวันเต็ม ๆ ก็จะถึงท้องที่บ้านคูหา และบ้านเขาแดงของอำเภอสะบ้าย้อยก็จะพักค้างคืนอีกหนึ่งคืน วันรุ่งขึ้นเดินทางต่อผ่านบ้านสวนขามเข้าสู่เขตเมืองไทรบุรี รวมระยะทางเดินเท้าจากปัตตานีถึงเมืองไทรบุรี (สมัยที่ยังไม่มีถนน) สามวันกับสองคืนถ้าให้เส้นทางนี้ในการเดินทาง

การใช้เส้นทางสายนี้คงใช้กันมาแต่ครั้งโบราณในด้านเมืองไทยบุรีปัตตานี ก็กล่าวถึงเส้นทางนี้เช่นกัน และคนในท้องที่ดังกล่าวก็คงจะไปมาหาสู่ระหว่างเมืองตานีและเมืองไทรเป็นประจำเพราะตนเองอยู่ตรงกึ่งกลางจะไปไทรหรือตานี (ตานี) ก็ใกล้เท่า ๆ กัน แต่ก็ได้เปรียบคนที่อยู่ฝั่งปัตตานีเดินทางถึงไทรบุรีหรือจากฝั่งไทรบุรีถึงปัตตานี เพราะคนแถบนี้จะใช้เวลาเดินทางแค่ครั้งเดียวของระยะทางจากฝั่งทะเลอันดามันถึงฝั่งทะเลจีนใต้ เนื่องจากตัวเองอยู่กึ่งกลางของระยะทางทั้งหมด การไปมาหาสู่จึงมีอยู่เป็นประจำดังปรากฏอยู่ในบทเพลงพิชัยพิทยของชน

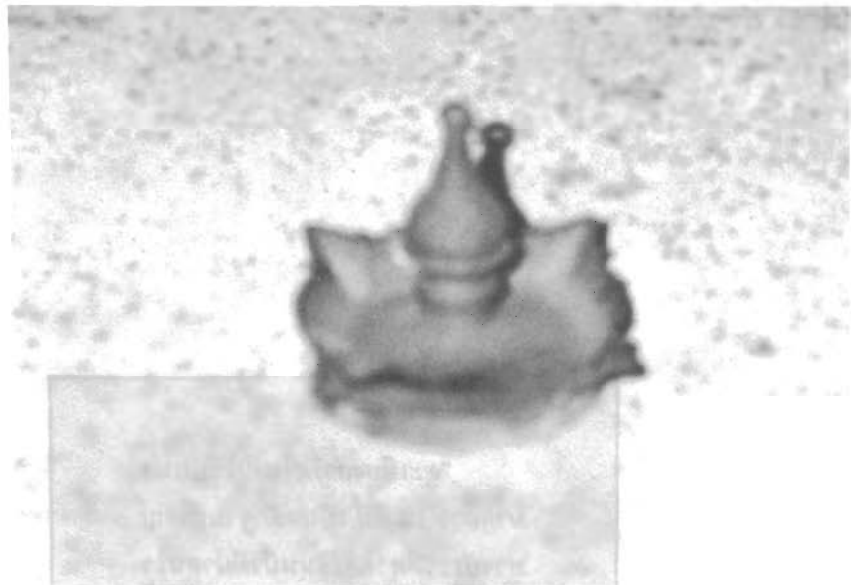
ในท้องถิ่นนั้น ซึ่งคุณอนันต์ วัฒนา
นิกร ท่านกล่าวไว้ในหนังสือ “ประวัติ
เมืองล้งกำสุกะ-เมืองปัตตานี” ดังนี้

หยับไหยงกะไห่งไม้รั้ว
ผิวเล่นเบี้ยเมียเล่นไก่
ผิวไปไทร เมียไปตาหนี
หนามเกี่ยว.. หลบหนี
ไม่ทัน

เป็นที่น่าสังเกตว่าในท้องที่อำเภอ
โคกโพธิ์ ในแถบตำบลทรายขาว
และตำบลป่าบอน ประชาชนในท้อง
ถิ่นจะมีภาษาพูดและสำเนียงการพูด
ตลอดจนถึงขนบธรรมเนียมประเพณี
และคติความเชื่อต่าง ๆ ในท้องถิ่นนี้จะ
เหมือนกับของชาวไทยพุทธในไทยบุรี
ปัจจุบันมากที่สุด โดยเฉพาะเจ้า
อาวาสวัดทรายขาว ในอดีตเป็นชาวเมือง
ไทรบุรีเสียถึงสองท่านด้วยกัน (พระครู
ธรรมกิจโกศล)

ตะเกียงที่จะกล่าวนี้พบที่ตำบล
ทรายขาว ซึ่งเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเส้น
ทางโบราณระหว่างปัตตานี-ไทรบุรี ดัง
ที่กล่าวมาเจ้าของได้รับเป็นมรดกสืบ
ทอดมาจากบรรพบุรุษ

“ตะเกียงที่จะกล่าวนี้พบที่ตำบล
ทรายขาว ซึ่งเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ใน
เส้นทางโบราณระหว่างปัตตานี-ไทรบุรี”

ตะเกียงสำริดศิลปะอินเดียใต้
พบที่ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี
(พิชัย แก้วขาว ผู้ถ่ายภาพ)

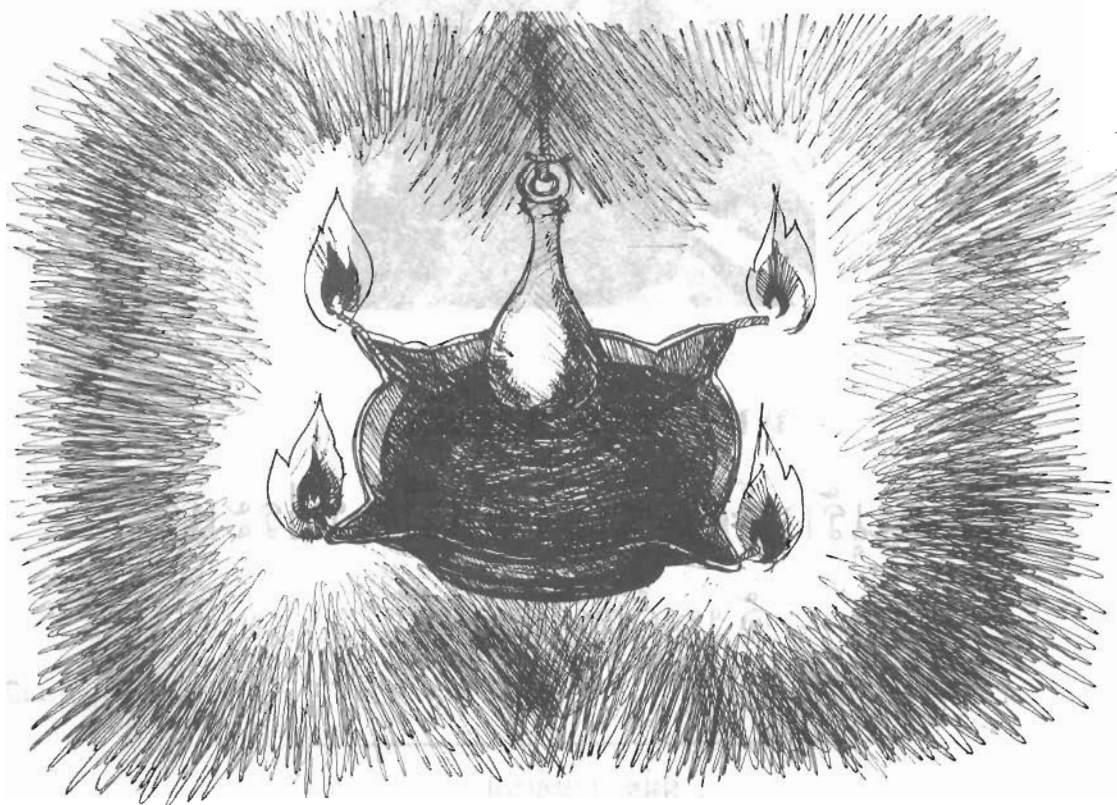
ลักษณะและขนาดของตะเกียง

เป็นตะเกียงโลหะสำริด มีลักษณะ
คล้ายถาดกลมยกขอบมีฐาน ที่ขอบ
มีกลีบดอกไม้คล้ายบัวหงายยื่นออกมา
เป็นสี่มุม (ใช้สำหรับพาดไส้ตะเกียง)
ตรงกลางมีแกนยื่นยาวขึ้นข้างบนมี
รูปทรงคล้ายโดมของมัสยิด ส่วนบนสุด
ของแกนจะทำเป็นห่วงวงแหวนสำหรับใช้
เชือกหรือโซ่ผูกแขวนให้แสงสว่าง ขนาด
ความกว้างของตัวถาดประมาณ ๑๐
ซม. ความสูงจากฐานถึงห่วงประ-
มาณ ๗ ซม. น้ำมันที่ใช้จุดจะเป็นน้ำมัน
มะพร้าวหรือไขมันวัวก็ได้ (ดูรูป)

“ในท้องถิ่นที่อำเภอโคกโพธิ์
ในแถบตำบลทรายขาวและตำบล
ป่าบอน ประชาชนในท้องถิ่นจะมีภาษา
พูดและสำเนียงการพูดตลอดจนถึง
ขนบธรรมเนียมประเพณีและคติความ
เชื่อต่าง ๆ ในท้องถิ่นนี้จะเหมือนกับ
ชาวไทยพุทธในไทรบุรีปัจจุบันมาก
ที่สุด”

“เมื่อตะเกียงใบนี้มาตกอยู่ใน
ท้องที่ที่เคยเป็นเส้นทางผ่านไปมา
ระหว่างเมืองปัตตานีและเมืองไทรบุรีจึง
เป็นเรื่องที่น่าคิดและน่าสนใจไม่น้อย
ทีเดียวสำหรับนักประวัติศาสตร์”

ภาพแสดงการใช้ตะเกียงชนิดนี้และสามารถ
จุดให้แสงสว่างพร้อมกันถึงสี่ได้

ความสำคัญของตะเกียงใบนี้

ตะเกียงใบนี้เป็นรูปแบบของศิลปะ
อินเดียใต้ ซึ่งชาวอินเดียใต้และชาวศรี
ลังกาใช้จุดให้แสงสว่างและใช้ประ-
กอบพิธีกรรมบางอย่าง เมื่อตะเกียงใบนี้
มาตกอยู่ในท้องที่ที่เคยเป็นเส้นทาง
ผ่านไปมาระหว่างเมืองปัตตานีและ
เมืองไทรบุรีจึงเป็นเรื่องที่น่าคิดและ
น่าสนใจไม่น้อยทีเดียว สำหรับนักประ-
วัติศาสตร์ที่ต้องการค้นหาเส้นทางต่าง ๆ
ที่คนปัตตานีและไทรบุรีใช้เดินทาง
ไปมาหาสู่และค้าขายกันในสมัยโบราณ
เมื่อครั้งที่ยังเดินด้วยเท้า โดยมีช้างและ

ม้าเป็นพาหนะร่วมขบวนคาราวาน และ
เป็นไปได้ไหม? ในสมัยนั้นชาวทมิฬ
จากอินเดียใต้มาขึ้นเรือที่ไทรบุรีเมือง
ท่าชายฝั่งทะเลอันดามันแล้วขึ้นบก
เดินลัดตัดตมมายังเมืองปัตตานี ซึ่งเป็น
เมืองท่าสำคัญในชายฝั่งทะเลจีนใต้
ด้านตะวันออกของแหลมมลายูโดย
เดินทางผ่านสะพานย้อยและโคกโพธิ์คำ
คูเมืองตานีหรือเมืองยะรัง ดังกาสุกะ
อันรุ่งเรืองเมื่อครั้งอดีตกาลแล้วทั้ง
ตะเกียงใบนี้ให้เหลือเอาไว้เป็นหลักฐาน
สำหรับให้คนรุ่นหลังไว้คิดกันเล่นเป็นปริศนา

“ในสมัยนั้นชาวทมิฬจากอินเดีย
ใต้มาขึ้นเรือที่ไทรบุรีเมืองท่าชายฝั่ง
ทะเลอันดามัน แล้วขึ้นบกเดินลัดตัดตม
มายังเมืองปัตตานี ซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญ
ในชายฝั่งทะเลจีนใต้ตะวันออกของ
แหลมมลายูโดยเดินทางผ่านสะพานย้อย
และโคกโพธิ์คำคูเมืองปัตตานีหรือเมือง
ยะรัง ดังกาสุกะอันรุ่งเรือง”